

Το άρθρο είναι μια χορηγία του
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΜΕΝΕΛΑΪΟΝ

Ψηλά από το Κάστρο, το Γεράκι του κάμπου και στο βάθος ο επιβλητικός όγκος του χιονισμένου Ταύγετου. «Σημείο φυγής» η χιονισμένη πυραμίδα του Ταλετόν.

ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΤΩΝ ΚΡΥΜΜΕΝΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ ΤΟΥ

Κείμενο: Πάνος Παπαδολιάς - Φωτογραφίες: Πάνος Παπαδολιάς, Άννα Καλαϊτζή

«**Το** υπ. Αριθ. 15 βραβείον του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού εκ δραχ. 8.800 δια Κοινότητα ή Δήμον, όστις ήθελεν εκτελέσει τα περισσότερα τουριστικά και εξωραϊστικά έργα ή ήθελε διαφημίσει τα τουριστικά του πλεονεκτήματα απονέμεται εις την Κοινότητα Γερακίου Λακωνίας, διότι κατά την τελευταίαν δεκαετίαν δια δωρεών, προσωπικής εργασίας των κατοίκων και χρημάτων του ταμείου της Κοινότητος εξετέλεσε πλείστα έργα προάγοντα την όψιν της κωμοπόλεως και διευκολύνοντα τον Τουρισμόν».

Τύχη αγαθή, η Ακαδημία Αθηνών την Κοινότητα Γερακίου από του βραβείου Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού εβράβευσεν. Αθήνα, Δεκέμβριος 1937.

2014. Αφήνουμε τις κεντρικές αρτηρίες της Λακωνίας και μπαίνουμε στα ενδότερα του Νομού. Τραβάμε νοτιοανατολικά. Προς τον Πάρνωνα. Ήρθε η ώρα «να γίνουν οι συστάσεις» με το Γεράκι. Ο απόηχος από τη βυζαντινή του Κληρονομιά έφτανε κατά καιρούς στα αυτιά μας. Και όμως. Σαν κάτι να εμπόδιζε το πράγμα να γίνει. Άλλαξε ο χρόνος και είναι σαν να άλλαξε και αυτό. Το Γεράκι μάς άνοιξε την εκπληκτική, αρχοντική αψιδωτή αυλόπορτά του. Επιτέλους.

Καθείς και ο χαρακτήρας του. Αυτό που ισχύει για τον καθένα από εμάς γιατί να μην ισχύει και για έναν τόπο; Είναι εύκολο να κρίνεις το χαρακτήρα ενός ανθρώπου με μια συζήτηση; Είναι εύκολο να αφουγκραστείς έναν τόπο με μια επίσκεψη 2/3 ημερών; Η γνωριμία μας με το Γεράκι μάς έβαλε σε αυτές τις σκέψεις. Το Γεράκι που βλέπουμε, το Γεράκι της Ιστορίας, το Γεράκι των ανεκπλήρωτων πόθων [αλλά και έργων]. Αναζητώντας το Γεράκι, λοιπόν. Ένα Γεράκι που μοιάζει έτοιμο να ανοίξει τα φτερά του και να πετάξει. Η πτήση που προοιωνίζε το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών φαίνεται δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι σήμερα. Γιατί όμως;

Πάνω: Ιστορικής σημασίας βραβείο για τα γερακίτικα χαλιά. Έκθεση Βιέννης 1873. Κάτω: Ο καθεδρικός του χωριού. Η Κοίμηση της Θεοτόκου.

Αν και το έμπα στο κεφαλοχώρι της Λακωνίας δεν εκπέμπει τίποτε άλλο παρά μια «κουρασμένη» καθημερινότητα, η βόλτα στα καλντερίμια του χωριού φροντίζει να ανταμείψει τον επισκέπτη με μικρές, απανωτές εκπλήξεις. Η λαίλαπα του «μοντερνισμού» μπορεί να έχει καταφέρει αρκετά χτυπήματα στο χωριό, το αρχοντικό όμως Γεράκι, γαντζωμένο και απλωμένο σε ένα βράχο πάνω από τον κάμπο, διασώζει την αρχιτεκτονική του κληρονομιά. Σπίτια κατοικημένα που σφύζουν από ζωή δίπλα σε μεγαλειώδη ερείπια δείχνουν τη συνέχεια αυτού του οικισμού, που έχει περάσει ουκ ολίγα σκαμπανεβάσματα. Ας μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για έναν τόπο, που ο άνθρωπος και τα έργα του μετρούν κάποιες χιλιάδες χρόνια!

*Τυπικό αρχοντικό με την αψιδωτή αυλό-
πορτα - «σήμα κατατεθέν» του Γερακίου.*

Όταν δεν υπήρχαν εφημερίδες, υπήρχαν ενημερωτικές πλάκες. Το διάταγμα του Διοκλητιανού όπως σώζεται στον μικρό ναό του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου.

Τα θραύσματα αγγείων και τα εργαλεία από οψιανό και πυρόλιθο μιλούν για κατοίκηση ήδη από το 4500 π.Χ. Εκτεταμένος οικισμός και οχυρωματικά τείχη από το 2700 π.Χ. και μια Ακρόπολη που μας δίνει υλικό από διάφορες περιόδους, αποδεικνύουν ότι το Γεράκι ήταν ένα σημαντικό κέντρο κατά την Αρχαιότητα. Οι «**Γερόνθραι**» έκαναν τον περιηγητή Πausανία να σταθεί ιδιαίτερα στην ύπαρξη δυο ναών, του Άρη και του Απόλλωνα και τα στοιχεία μιλούν για σθεναρή αντίσταση των γηγενών στους Σπαρτιάτες, στους οποίους πήρε κοντά 300 χρόνια για να υποτάξουν τους ντόπιους κατοίκους. Οι πρώτοι που ασχολήθηκαν με τον μνημειακό πλούτο του Γερακίου ήταν οι Άγγλοι, που δουλεύοντας στη γειτονική Σπάρτη, μελέτησαν κυρίως τις κλασσικές αρχαιότητες των αρχαίων Γερονθρών. Παράλληλα αποτύπωσαν το κάστρο. Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο αρχίζει να συστηματοποιείται το ενδιαφέρον για το Γεράκι με τους Έλληνες βυζαντινολόγους να στρέφουν το ενδιαφέρον τους σε αυτό και με πρωτεργάτη τον **Παναγιώτη Πουλίτσα**, μετέπειτα Ακαδημαϊκό και πρόεδρο της Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών.

Αξίζει να σημειώσουμε τον ιδιαίτερο δεσμό που έχει αναπτυχθεί σήμερα ανάμεσα στο Γεράκι και το Ολλανδικό Ινστιτούτο Αθηνών, το οποίο υλοποιεί ετήσια προγράμματα αρχαιολογικών ερευνών από ερευνητές και φοιτητές του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ από το 1995. Τα συμπεράσματα των ευρημάτων μιλούν για ένα Γεράκι – ισχυρή «περιοίκιδα πόλη» της Σπάρτης, που αναπτύχθηκε παράλληλα με το διάσημο ιστορικό κέντρο. Κάπως έτσι η σύγχρονη αρχαιολογική σκαπάνη άρχισε να ολοκληρώνει μια εικόνα την οποία είχε ξεκινήσει ο «φιλόρραχος» Γερακίτης και για πολλά χρόνια Δήμαρχος Γερακίου, **Γεώργιος Παπανικολάου**, ο οποίος με ζήλο είχε αφιερωθεί στην ανεύρεση, περισυλλογή και διαφύλαξη των αρχαιοτήτων του τόπου. Και όμως, το Γεράκι σήμερα δεν

διαθέτει ούτε Μουσείο ούτε ένα μικρό χώρο που να αναδεικνύει, μέρος έστω, αυτών των ευρημάτων. Κάπως έτσι, ο καλύτερος τρόπος για να ψηλαφίστε την κλασική και ρωμαϊκή κληρονομιά του τόπου είναι ...τα ίδια τα βυζαντινά μνημεία του Γερακίου στα οποία διασώζονται ως οικοδομικό υλικό μικρά αριστουργήματα προηγούμενων περιόδων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι μαρμαρίνοι λίθοι με αποσπάσματα του διατάγματος του Διοκκλητιανού, στα οποία καταγράφονται οι ανώτατες τιμές πώλησης των αγαθών πίσω στο **301** μ.Χ. Οι στήλες αυτές χρησιμοποιήθηκαν ως παραστάδες και επίθημα της θύρας του ναού του **Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου**. Μια οφειλόμενη στάση για τον περιηγητή του Γερακίου.

Η πέτρα έχει την τιμητική της αναμφίβολα σε αυτό το τόπο και φαίνεται πως Λαγκαδινοί, ως επί το πλείστον, αλλά και Μακεδόνες και Σπετσιοίτες πετρομάστορες δημιούργησαν τα εκπληκτικά Γερακίτικα σπίτια. Πέτρα πελεκητή, όγκοι στιβαροί, μαρμαρίνες παραστάδες, κτήρια με «παράστημα» και κάποιες λεπτομέρειες που φαίνονται αβίαστα τη ματιά. Όπως τα υπέρθυρα με τις χρονολογίες κατασκευής [1888, 1889, 1907] αλλά κυρίως οι χαρακτηριστικότερες αυλόπορτες. Δίφυλλες και με χαρακτηριστική «καμάρα», οι εντυπωσιακές αυτές πόρτες είναι ο ισχυρότερος συνεκτικός κρίκος της τοπικής αρχιτεκτονικής και ένα στοιχείο μοναδικότητας, που το Γεράκι άφησε να ατονήσει. Παρά το γεγονός ότι πολλά τέτοια «αριστουργήματα» [χωρίς δόση υπερβολής] θυσιάστηκαν στο βωμό του εκσυγχρονισμού, πάνω από **130** Γερακίτικες πόρτες ευτυχώς επιβιώνουν και δίνουν τόνο ιδιαιτερότητας στο ζωντανό κεφαλοχώρι.

Κάθε βόλτα στο χωριό μετατρέπεται στο ξετύλιγμα ενός κουβαριού. Σε ένα «κυνήγι» με την έκπληξη που κρύβει η επόμενη γωνιά. Το Γεράκι μοιάζει κάποια εποχή να σταμάτησε να δίνει τον αγώνα της εξωστρέφειας και της Τουριστικής Ανάπτυξης.

Η εικόνα της Βρεφοκρατούσας «Ελεούσας» στην είσοδο του Ναού της Ζωοδόχου Πηγής δεν περνά απαρατήρητη. Στο χαμηλό πλάτωμα του Κάστρου. Δεξιά ο περίτεχνος ναός της Αγίας Παρασκευής.

Κάποιες αποκαταστάθηκαν. Κάποιες άλλες ακόμα και στην εγκατάλειψή τους δε στερούνται του «μεγαλείου» τους. Δυο χαρακτηριστικές από τις πάνω από 130 αυλόπορτες του Γερακίου.

301
200
357

Λιτό αρχοντικό, στιβαρό, χωρίς «φιιοριτούρες». Όπως και η κυρά του που θα γνωρίσουμε παρακάτω.

Κουρασμένο από την αδιαφορία της Πολιτείας; Ενδεχομένως. Ακολούθησε το δρόμο της καθημερινότητας που έχει να κάνει με τις αγροτικές εργασίες και κυρίως την **Ελιά**. Ο υπέροχος κάμπος που ξαπλώνεται μπροστά από το υπερυψωμένο Γεράκι κάποτε, όχι πολλά χρόνια πίσω, χρύσιζε από τα στάχυα. «Κάτω στον Γερακιού τ' αλώνια, όπου κεληθούν πουλιά κι αηδόνια...» Σταδιακά και αφού πέρασαν και εποχές άνυδρες που σημάδεψαν το χωριό και τις τύχες των ανθρώπων εξαιτίας της Μετανάστευσης, η ελιά κυριάρχησε και έως σήμερα είναι το αίμα που δίνει ζωή στο χωριό και την οικονομία του. Απόδειξη, ότι ο **Αγροτικός Συνεταιρισμός Γερακίου**, ιδρυμένος το **1954** και ένας από τους μεγαλύτερους πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς στη χώρα, έχει ως αποκλειστική παραγωγή το **Ελαιόλαδο** και την **Ελιά Καλαμών**. Γενάρης και όλες οι εγκαταστάσεις δουλεύουν στο μάξιμουμ. Οι βρώσιμες ελιές Καλαμών είναι η αιχμή του δόρατος της τοπικής παραγωγής και η δοκιμή μάς έπεισε με το

παραπάνω. «*Μουρτολιά*» και «*Κορωνέικη*» είναι οι κυρίαρχες ποικιλίες, που ακόμα και στις λιγότερο «καλές» χρονιές δίνουν εντυπωσιακή παραγωγή. Όπως φέτος λ.χ. Το ευλογημένο χώμα του Γερακίου έδωσε και έδωσε «καρπό» και φέτος. Μια «φτωχή» χρονιά για το ελληνικό ελαιόλαδο. Τι και αν οι ελιές είναι άλλος ένας «θησαυρός» του Γερακίου. Ακόμα και αυτόν πρέπει να ψάξεις για να τον ανακαλύψεις... Για ένα τέτοιο ελαιχώρι ήταν αναμενόμενο ένα **κατάστημα** αφιερωμένο στο κορυφαίο προϊόν του τόπου. Μήπως ο Συνεταιρισμός να το σκεφτεί;

Μισοκλείνουμε τα μάτια για να αντιμετωπίσουμε μια ιδιαίτερη αντανάκλαση. Το φως κάνει παιγνίδια στον παλιό μύλο στην κορυφή του λόφου. Μας γεννιέται η επιθυμία να «επιθεωρήσουμε» από κοντά αυτό το κτίσμα που «λαμπυρίζει». Ανύπαρκο το μονοπάτι, βαδίζουμε ανάμεσα σε μια «επιθετική», άγρια βλάστηση και μισοχωμένα βράχια.

Το λατομείο με το τραχύ ντόπιο μάρμαρο και η πέτρα που αφθονεί έδιναν πάντα πλούσιο οικοδομικό υλικό στους ντόπιους.

Μια ακόμα όψη του αρχοντικού, που αναπτύσσεται σε 4 επίπεδα!

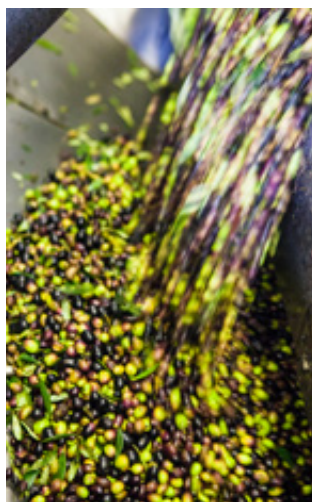
Σε ελάχιστα κομμάτια των εσωτερικών διαδρομών του χωριού έχει σωθεί το εκπληκτικό παλιό καλντερίμι. Μακάρι οι συνθήκες να βοηθήσουν στην «επιστροφή» σε αυτό κάποια στιγμή.

Η πληροφορία ότι **«ο μύλος του Δούκα»** έχει τύχει μιας ευεργετικής, σεμνής στο πνεύμα, εικαστικής παρέμβασης από το γλύπτη **Κώστα Βαρώτσο** κάνει την όλη πρόκληση ακαταμάχητη. Αναπάντεχη μπορεί να χαρακτηριστεί η όλη εμπειρία μια και δεν μπορείς να φανταστείς την ύπαρξη ενός τέτοιου εικαστικού «σινιάλου» στη μέση του πουθενά. «Προίκα» του Γερακίου από την εικαστικού χαρακτήρα διοργάνωση «Περιβαλλοντικό Φεστιβάλ / Lakonia: ArtHumanNature Topos 2007» της [τότε] Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λακωνίας,

το έργο θεωρείται «μη ολοκληρωμένο» αφού η αρχική σκέψη είναι η παρέμβαση αυτή να επεκταθεί και στους 4 μύλους που «ορίζουν» τον κάμπο δικαιολογώντας απόλυτα και το τίτλο που έδωσε ο γλύπτης Κώστας Βαρώτσος στο έργο «Ορίζοντας». Εντυπωσιασμένοι από το μύλο που «ξεκολλάει» μέσα από ένα χιονισμένο Ταύγετο, σημειώνουμε και πάλι την έλλειψη της παραμικρής πληροφορίας για κάτι που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως «ένα νέο σύμβολο για το Γεράκι». Απορία.

Κατηφορίζουμε προς την πλατεία. Το

καλντερίμι είναι καινούργιο και σίγουρα υπολείπεται της γοπτείας του παλαιού το οποίο διασώζεται σε κάποια σημεία ακέραιο. Στάση σε ένα μικρό μαγαζί. Οι μυρωδιές που ξεχύνονται από τα «Βυζαντινά Καλούδια» δεν μας αφήνουν περιθώριο δεύτερης σκέψης. Παραδοσιακά γλυκά, λίγα επιλεγμένα ντόπια προϊόντα και το ζεστό χαμόγελο της **Ευγενίας**, της ιδιοκτήτριάς του, μας υπενθυμίζουν αυτό που διασταυρώσαμε μέσα από τις πηγές μας. Την, παραδοσιακά, φιλόξενη καρδιά του Γερακίου. «...να ραίνουν μπουνκέτα από χαμόγελα στον ξένον που πήγε αναζητών τη

Γεράκι και ελαιόκαμπος δε συμβιώνουν απλά. Είναι σχέση πνοής και ζωής.

Αιωνόβιες ελιές, πραγματικά «μνημεία της Φύσης» και ο πράσινος χρυσός να ρέει. Βρισκόμαστε στην καρδιά της ελαιοκομικής περιόδου και οι μηχανές του Αγροτικού Συνεταιρισμού Γερακίου δεν σταματούν ποτέ.

Σαν «κόσμημα» ακουμπισμένο στον ελαιώνα. Ο απογευματινός ήλιος καιδέυει τον υπέροχο ναό του 13ου αιώνα. Άγιος Σώζων.

σκόνη του Βυζαντίου και έφυγε ξανανωμένος με τα στήθη πλημμυρισμένα από την πνοή μιας αγνής ομορφιάς, μιας πηγαίας καλωσύνης». Ο ανεπανάληπτος χρονογράφος εποχής, **Παύλος Παλαιολόγος**, γράφει στα «Αθηναϊκά Νέα» της 3^{ης} Ιουνίου 1936 εντυπώσεις από το «Προσκύνημα εις Γεράκι» με αφορμή το Μνημόσυνο του Τελευταίου Αυτοκράτορα, Κων/νου Παλαιολόγου. Και όμως. Το Γεράκι δε σφύζει από ξενώνες και rooms to let. Εμείς αφεθήκαμε στην υπέροχη φιλοξενία του Ξενοδοχείου «**Μεβελάϊον**» στη Σπάρτη και η διαδρομή διάρκειας 35 περίπου λεπτών ως το χωριό ήταν η ωραιότερη προετοιμασία και η ιδανική «αποφόρτιση» από την κάθε Γερακίτικη μέρα μας. Προς το παρόν, στο χωριό υπάρχουν δυο μικροί ξενώνες και ευελπιστούμε ο Δημοτικός Ξενώνας να περάσει στα χέρια ενός δυναμικού επιχειρηματία που θα αξιοποιήσει πλήρως το κτήριο που βρίσκεται σε προνομιακή θέση.

Με πρόσβαση στο χωριό αλλά και σε αυτό που τολμούμε να χαρακτηρίσουμε ως το ωραιότερο αξιοθέατο του Γερακίου. Τις εκπληκτικές εκκλησιές του.

Ζωντανά απομεινάρια ενός τόπου που γνώρισε ακμή πρωτόγνωρη ως σταυροδρόμι μεταξύ Μονεμβασιάς, Σπάρτης και Ναυπλίου. Η **Αθηνά Ταρσούλη** γράφει στην «Βραδυνή» με αφορμή την οργανωμένη επίσκεψη της Εταιρίας Βυζαντινών Σπουδών στο Γεράκι το '36. «...βλέπομε τις παραπονεμένες εκκλησιούλες...νιώθουμε ένα πόνο μαζί και τύψη και ντροπή αενίζοντας εκείνες τις θλιμμένες Παναγιές, τους γαλήνιους Χριστούς, τους ευγενικούς αγγέλους, τους αυστηρούς προφήτες να μας κοιτάζουν με παράπονο...» Μπορεί οι υπέροχες αυτές εκκλησιές να μην κινδυνεύουν πια να πέσουν, όμως βλέποντάς τες νιώθεις το βάρος του Χρόνου να τις λυγίζει. Τα χορταριασμένα προαύλια και το λουκέτο είναι σίγουρο ότι θα αποθαρρύνουν

Αν και διάλου εύκολη «υπόθεση», το «προσκύνημα» στο Μύλο με την εικαστική παρέμβαση του γλύπτη Κώστα Βαρώτσου κρίθηκε επιβεβλημένο.

τον τουρίστα. Όχι όμως και τον πραγματικό περιηγητή που θα εντοπίσει το φύλακα [αν έχει ανανεωθεί η σύμβασή του] ή κάποιο Γερακίτη που θα σας δώσει οδηγίες για να τις δείτε έστω και απ' έξω. «Χωνεμένες» μέσα στο τοπίο, συμφιλιωμένες με τους αιώνες και τη μοναξιά τους, με μια ολύμπια πρεμία, ίσως και μελαγχολία, οι εκκλησούλες αυτές είναι κοσμήματα ακουμπισμένα από το Δημιουργό διάσπαρτα στους ελαιώνες και στις παρυφές του χωριού. Νιώθεις ότι βλέποντάς τες και μόνον ευφραίνεται η καρδιά σου. Είναι, ωστόσο, ακαταμάχητη και απολύτως δικαιολογημένη η έλξη που νιώθεις να μπεις στο εσωτερικό τους αφού υπέροχες είναι οι αγιογραφίες που θα ανταμείψουν όποιον επιμείνει για να του ανοίξει η πόρτα.....**Η Ευαγγελίστρια, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ο Άγιος Σώζων, ένα αριστούργημα ζωσμένο από ξερολιθιές και ελιές, ο Άγιος Νικόλαος** με μια σπάνια

απεικόνιση της ταπεινωμένης Οσίας **Μαρίας της Αιγυπτίας**. Εκκλησίες του 12^{ου} και 13^{ου} αιώνα, τάματα που προστατεύουν τους κτήτορες και τον τόπο...

Άπαξ και αρχίσεις να ξετυλίγεις το νήμα του Γερακίου συνειδητοποιείς ότι βαθιές είναι οι ρίζες της Ιστορίας, ατέλειωτες οι ιστορίες και οι πληροφορίες που θέλεις να ξεκαθαρίσεις. Έγκαιρα λοιπόν πρέπει να βάλεις στο πρόγραμμά σου μια επίσκεψη στη **Βιβλιοθήκη** του χωριού. Ο μικρός αλλά πολύ φιλόξενος χώρος της Βιβλιοθήκης του Πολιτιστικού Συλλόγου Γερακίου επιβάλλεται για να μάθεις περισσότερα στοιχεία για το χωριό αλλά και για να αρχίσεις να βάζεις τα πράγματα σε μια σειρά. Η βιβλιοθηκονόμος κ. **Πολυξένη Βλάχου** μαζί με ένα δίκτυο δραστήριων εθελοντών κρατάνε το ζωτικής σημασίας αυτό κομμάτι του Γερακίου ζωντανό, κάνοντας τη Βιβλιοθήκη ένα δυναμικό πολιτιστικό κύτταρο

Πάνω. Κτήριο του 12ου αιώνα ο ιδιαίτερος αυτός ναός του Αγίου Νικολάου, είναι και αυτός «κρυμμένος» μέσα σε ένα ελαιώνα. Κάτω: Σπάνια παράσταση της εξαϋλωμένης Οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας από τον Άγιο Νικόλαο. Το εσωτερικό των ναών εντυπωσιάζει.

Τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη και θα «ζωντανέψουν» το Κάστρο θα συνδέσουν πολύ πιο ουσιαστικά το χωριό με την ιστορική καστροπολιτεία.

εις θέση μάλιστα να φέρνει συγγραφείς για να παρουσιάσουν σε άμεση επαφή με το κοινό τους το έργο τους. Τα βιβλία για το Γεράκι και την ιστορία του θα αποδειχτούν εξόχως διαφωτιστικά και σίγουρα θα σας εντυπωσιάσουν κάποιες παλιές εκδόσεις. Βάζουμε με το νου μας την εικόνα, να βγαίνεις αργά το απόγευμα να διαβάσεις στο μικρό κήπο έχοντας ένα υπέροχο πανόραμα μπροστά σου με απόλυτο όριο ένα μεγαλειώδη Ταύγετο σε πλήρη ανάπτυξη. Από το Λεοντάρι έως τη Μάνη. Τυχεροί οι καλοκαιρινοί επισκέπτες.... Σημειώστε επιτόπου χρήσιμα τηλέφωνα. Της Βιβλιοθήκης **27310 71621** και της ευγενέστατης κας Βλάχου **6971869330**. Πριν τη συνάντησή σου με το βουνό το γνωστό ως «Παλιογέρακο» και το κάστρο που το στεφανώνει πρέπει να πάρεις κάποιες βασικές πληροφορίες γι αυτό το συγκρότημα που είχε την «ατυχία» να βρίσκεται υπό τη σκιά του τόσο κοντινού Μυστρά. Απέναντι λοιπόν από

το «Γεράκι του κάμπου», το οποίο είναι αγκιστρωμένο σε ένα λόφο με υψόμετρο 340 μ, υπάρχει «το Γεράκι του Κάστρου» στο οποίο βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη σοβαρότατες εργασίες αναστήλωσης και αποκατάστασης. Ένα όνειρο δεκαετιών παίρνει σιγά σιγά σάρκα και οστά...

Είναι 1204 και οι Φράγκοι σταυροφόροι κυριεύουν το Μωριά. Η βαρωνεία του Γερακίου «τυχαίνει» στον ευγενή **Γκύ ντε Νιβελέ** ο οποίος και χτίζει το κάστρο για να εδραιώσει την εξουσία του. Δεν ήταν γραφτό να κρατήσει για πολύ. Το **1262** ο **Μιχαήλ Παλαιολόγος** απελευθερώνει τα κάστρα της Μονεμβασίας, του Γερακίου, του Μυστρά και της Μάνης ανοίγοντας για το Γεράκι μια περίοδο μεγάλης άνθησης. Οι νέες εκκλησίες που θα χτιστούν εντός του κάστρου, αν και πιο «φτωχές» σε σχέση με τις προγενέστερες του οικισμού, δεν παύουν να δημιουργούν μια εκπληκτική

Η διαδεδομένη στη Λακωνία παράσταση του «Ελκόμενου».

ενότητα τοιχογραφημένων ναών. Το κάστρο γίνεται κατοικήσιμο αν και ο οικισμός του «κάτω Γερακίου» μοιάζει να μην εγκαταλείφθηκε ποτέ. Όλα αυτά έως το **1460**, οπότε άνοιξε ένα άλλο κεφάλαιο με την κυριαρχία των Τούρκων.

Ανεβαίνουμε το καλντερίμι του κάστρου, πάντα με σωστό παπούτσι. Το ζικ ζακ διακόπτεται από στάσεις σε υπέροχες εκκλησιές, απομεινάρια κτηρίων και φυσικά για να απολαύσουμε μια εκπληκτική θέα. Το άμαθο μάτι μας δεν μπορεί να εντοπίσει τα σημεία από τα οποία οι βιγλάτορες επικοινωνούσαν με φωτεινά σημάδια κάνοντας άμεση την επικοινωνία Μονεμβασιάς, Γερακίου και Μυστρά. Φανταζόμαστε και υποκλινόμαστε όμως στη σκέψη αυτού του φωτεινού τηλεγράφου αλλά και στην τεχνογνωσία των παλαιών που έδιναν εκπληκτικές λύσεις. Απόδειξη τρανή, οι δεξαμενές

που συγκέντρωναν το νερό στο κάστρο. Περνάμε την άνω πύλη. Μόνον κούραση δε νιώθουμε. Αντίθετα αρχίζουμε να ενώνουμε το παζλ ενός μεγάλου μνημείου που αποκαθίσταται σταδιακά για να αποδοθεί στο κοινό ως ένας αρχαιολογικός χώρος – πρότυπο. Πόσο θα ήθελε να το ακούσει αυτό ο αγιογράφος και λογοτέχνης **Φώτης Κόντογλου** που έγραφε στα 1963. «Σαν ανέβηκα και μπήκα μέσα, ανατρίχιασα από την ερημιά και τη βουβανία. Κάθησα σε ένα λιθάρι και κοίταξα τα χαλάσματα και τα θεριεμένα αγριόχορτα. Με έπιασε μελαγχολία. Συλλογιζόμουν. Τι απόμεινε από κείνους τους πολέμαρχους που ήταν σκεπασμένοι με σίδηρα από την κορυφή ως τα νύχια; Να, τούτες οι πέτρες, που είχα μπροστά μου, κι αυτές καταφαγωμένες από τις βροχές, από τους ανέμους και από τα αστροπελέκια. Δηλαδή, τίποτε. Εκείνοι οι σκληραγωγημένοι Φράγκοι είχαν ξεκινήσει από την άκρη του κόσμου για να έρθουν σε τούτα τα ξερά βουνά να γίνουν αφεντάδες, αφήνοντας τους κάμπους τους με τα πολλά ποτάμια. Γιατί άραγε; Φαίνεται, πως τους τραβούσε το κακό ριζικό της φτωχής Ελλάδας, που από πάνω της περάσανε όλες οι φυλές και στο τέλος οι Τούρκοι που σκλαβώσανε το Γεράκι ύστερα από 250 χρόνια. Τόσο αχώρευτοι κι αχώριατοι είναι λοιπόν οι άνθρωποι;»

Την σπάνια ευκαιρία να κάνει ένα ταξίδι στη τέχνη της βυζαντινής Αγιογραφίας θα έχει ο επισκέπτης του Κάστρου με στάσεις σε ναούς που φιλοξενούν πραγματικά αριστουργήματα. Ο Χρόνος και η διάβρωση μπορεί να άφησαν σκληρά τα ίχνη τους όμως μοιάζουν να απογειώνουν την εμπειρία της επίσκεψης δίνοντας πνοή μεταφυσικού σε αυτούς τους μικρούς, αγιασμένους χώρους. Ο **Άγιος Γεώργιος** στην κορυφή του Κάστρου, ναός που γνώρισε διάφορες οικοδομικές φάσεις, με ενδιαφέρον μαρμαρίνο τέμπλο, παράσταση της δεξιοκρατούσας Παναγίας στο τύπο της Γλυκοφιλούσας και ένα πολυσυζητημένο προσκυνητάρι, φτιαγμένο από τραχύ τοπικό μάρμαρο, είναι ένα ιδιαίτερα «εύγλωττο» μνημείο.

Το καλντερίμι ήταν από τα πρώτα στοιχεία που αποκαταστάθηκαν για να διευκολύνουν την άνοδο στο Κάστρο.

Το Γεράκι ειδωμένο από την Ανατολή και από την πλευρά του Κάστρου. Ο λακωνικός κάμπος σε πλήρη ανάπτυξη και ένα Γεράκι «ζωντανό» που κατάφερε να κρατήσει τους κατοίκους του.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου, ο οποίος προϋπήρχε των Φράγκων, συμπληρώθηκε ωστόσο και γνώρισε πολλές οικοδομικές φάσεις. Ως μνημείο, δεσπόζει στην κορυφή του Κάστρου.

Δεξαμενή συγκράτησης βρόχινου νερού μέσα στο κάστρο. Εντυπωσιακό.

Αλλά και η **Αγία Παρασκευή**, στο πλάτωμα χαμηλότερα του οικισμού του κάστρου, είναι ένα έξοχος από όλες τις απόψεις ναός. Η **Ζωοδόχος Πηγή** με την εντυπωσιακή είσοδο και την Ελεούσα στην κόγχη υπεράνω είναι ένα σπάνιο μνημείο, πραγματικό μικρό μουσείο βυζαντινής Τέχνης. Εδώ θα συναντήσετε ένα ιδιαίτερα διαδεδομένο αγιογραφημένο θέμα στη Λακωνία, τον **Ελκόμενο Χριστό**, δίπλα στον Σταυρό του μαρτυρίου.

Το μεγαλείο του παρελθόντος και τα έργα των ανθρώπων σε ένα θεοσεβούμενο Γεράκι πυροδοτούν έντονα συναισθήματα στον επισκέπτη. Αφορμή για σκέψη. Όχι απλά για αναπόληση. Η Φύση δίνει με μικρές πινελιές ανάσες στην όλη εμπειρία ξαφνιάζοντάς μας άλλοτε με το έντονο άρωμα της άγριας ρίγανης και άλλοτε με τους ήχους από ένα κοπάδι προβάτων που βόσκει στον κάμφο. Λέμε στο προσωπικό που εργάζεται στο έργο, ότι παρά τις δυσκολίες είναι τόσο προνομιοῦχοι από τη στιγμή που εργάζονται σε ένα τόσο υπέροχο... εργοτάξιο.

Κατεβαίνουμε από το κάστρο με χαμηλή ταχύτητα. Αποσυμπίεση. Επιστροφή στο σήμερα. Διάλειμμα για φαγητό και ο δρόμος μάς φέρνει πάλι στο ψηλό σημείο του χωριού. Δίπλα στο χώρο στάθμευσης και στη «στροφή του λεωφορείου». Από το αγνάντεμα στο Κάστρο προσγειωνόμαστε στα άνετα τραπέζια του εστιατορίου **«Αγνάντι»**. Το μόνο «σταθερό» στέκι για φαγητό στο Γεράκι μάς προσφέρει πολύ νόστιμη, παραδοσιακή κουζίνα και τη σιγουριά, ότι πολλά από τα εδέσματα έχουν ως πρώτη ύλη τα προϊόντα του χωριού. Οι σαρκώδεις, νόστιμες ελιές, άνοιξαν το γευστικό χορό και τα λόγια είναι φτωχά για τη φιλοξενία που μας επιφύλαξε ο Εμποροεπαγγελματικός Σύλλογος Γερακίου μέσω του δραστήριου πρόεδρου του, κ. **Χρήστου Μπαλαμπάνου**. Με το κύτταρο των παλιών Γερακιτών, που δίνουν τα πάντα για τον τόπο τους, ο Χρῆστος και κάποιοι, όχι

πολλοί, κάτοικοι είναι σαν να λένε με το παράδειγμά τους *«...τα δύσκολα τελειώνουν για το Γεράκι... η Πολιτεία άρχισε να βλέπει τον τόπο μας... αξίζει να βάλουμε όλοι πλάτη για να τον πάμε εκεί που του αξίζει»*.

Αναμφίβολα υπάρχει ένα «μαχητικό πνεύμα» στους ανθρώπους του Γερακίου οι οποίοι, φαίνεται ξεκάθαρα, δεν φοβούνται τη σκληρή δουλειά. Παίρνουμε το παλιό καλντερίμι για να γνωρίσουμε μια πολύ ιδιαίτερη, τέτοια, «μαχήτρια». Την μια από τις τελευταίες εναπομείνασες υφάντρες του Γερακίου. Η **Χρυσούλα Σταματοπούλου** και το σπίτι της είναι ένα ακόμα σημείο που οφείλει να «ξετρυπώσει» ο επισκέπτης. Μας άνοιξε την πόρτα της, με τον σύζυγό της τον κ. Μαρῖνο, για να τυφλωθούμε από τα πιο υπέροχα, εκρηκτικά χρώματα που έχουμε δει σε υφαντά. Αφήσαμε την ίδια τη Χρυσούλα να πιάσει το υφάδι της ιστορίας τους...

«Το Γεράκι έχει παράδοση αιώνων στην υφαντική. Κάποτε ήταν στυλοβάτης της τοπικής οικονομίας και τα γερακίτικα χαλιά και υφαντά ήταν περιζήτητα στη νότια Πελοπόννησο. Διαμάντια πραγματικά στα παλιά προικοσύμφωνα. Και πώς να μην είναι αφού ξεχώριζαν με τα φυσικά χρώματά τους και τα υπέροχα σχέδιά τους. Τα περισσότερα, μάλιστα, με συμβολικό χαρακτήρα. Ο όρθιος αργαλιός που δουλεύουμε εδώ στο Γεράκι είναι απαιτητικός και οι αντοχές των γυναικών δοκιμάζονταν. Όταν πλέον μίκρυνε η αγορά των υφαντών πολλές εγκατέλειψαν τον αργαλιό και τη φθίνουσα πορεία δεν μπόρεσε να ανακόψει ούτε η δημιουργία ενός συνεταιρισμού γυναικών». Η Χρυσούλα μάς ξεδίπλωσε έργα των χεριών της και μας άφησε άναυδους. Μας έδειξε κειμήλια και μας εξομολογήθηκε πόσο πολύ θέλει να διδάξει πάλι για να βοηθήσει την Τέχνη να μη σβήσει. Έντονη είναι η απορία μας πώς οι γυναίκες, μέσα στη δύσκολη συγκυρία που ζούμε, δεν ξαναείδαν ζεστά μια τέχνη, που με ένα «φρεσκάρισμα» μπορεί να πάει το χωριό σε μονοπάτια πραγματικής ανάπτυξης.

Μια από τις τελευταίες υφάντρες του Γερακίου, η Χρυσούλα Σταματοπούλου με υπερηφάνεια και συγκίνηση μας δείχνει κειμήλια από τη μάνα της. Η παράδοση αυτή πρέπει να μείνει ζωντανή...

Γιατί να μην επαναλάβουν τα γερακίτικα υφαντά τα βραβεία της έκθεσης της Βιέννης [1873] ή της έκθεσης του Ζαππείου [1890]. Με τη σειρά μας καλούμε – και παρακαλούμε – τους Γερακίτες και το Δήμο να πιάσουν το νήμα από την αρχή.... Προς το παρόν, μπορείτε να βρείτε τη Χρυσούλα στα τηλέφωνα **2731071261** και **6976830619**. Το σίγουρο είναι, πως κάθε τι βγαλμένο από τα χέρια της, είναι απόλυτα μοναδικό και συλλεκτικό.

Στο κέντρο του χωριού η παραδοσιακή πλατεία είναι η παλλόμενη καρδιά του χωριού. Τα καφενεία, ώρες ώρες γεμίζουν τόσο κόσμο που θυμίζουν τα παλιά καφενεία της δεκαετίας του 50, δημιουργώντας μια ιδιαίτερη εικόνα. Η πλατεία με τα ίχνη του Χριστουγεννιάτικου στολισμού έχει έντονη την αύρα των παλιών, «ένδοξων» ημερών. Η συνειδητή επιστροφή των κατοίκων στο ντόπιο, το αυθεντικό και παραδοσιακό θα βοηθήσει το όμορφο αυτό κομμάτι να αναβιώσει

τις καλές μέρες του. Ευκαιρία για ξεκούραση και έναν απολογισμό. Το Γεράκι μοιάζει με ένα άνθρωπο που μοιάζει να μη θέλει να «ξοδευτεί» εύκολα αριστερά και δεξιά. Έχει «πικράν πείραν». Δανειζόμαστε κάποια σχόλια του μεγάλου χρονογράφου Παύλου Παλαιολόγου. «Εις μίαν χώραν με περισσότερον σεβασμόν προς τας παραδόσεις της, το Γεράκι θα απετέλει τόπο προσκυνήματος. Εδώ τρομάζομε να το βρούμε και εις το χάρτην ακόμη, διότι υπάρχουν χάρται που δε διαθέτουν ούτε τη μικρά κουκίδα τους για να το σημειώσουν. Πόσαι όμως ελληνικαί πόλεις έχουν να παρουσιάσουν ιστορίαν τόσον μακράς πνοής, με τόσην αδιάσπαστον συνέχειαν; Τώρα το Γεράκι υφίσταται την κατοχή της Ελληνικής αδιαφορίας. Την πλήρη άγνοιαν του κράτους.» Απαξίωση και δυσκολίες φαίνεται να έκαμψαν τους αρχοντανθρώπους του Γερακίου. Επιχειρώντας μια πιο διεισδυτική ματιά, αντιλαμβάνεσαι γιατί αυτός ο τόπος κλείστηκε στην καθημερινότητά του και τον αγώνα της ατομικής προόδου.

Γεμάτη «φρεσκάδα» και με το μεράκι των εθελοντών της η Βιβλιοθήκη είναι το απαραίτητο «εργαλείο» για αυτόν που θέλει να «ξεκλειδώσει» το Γεράκι.

Σήμερα, με τα έργα του Κάστρου να είναι γεγονός, σηματοδοτείται μια στροφή στη στάση του Κράτους και οι Γερακιίτες πρέπει ενωμένοι και ψυχωμένοι να ανοίξουν τις υπέροχες αυλόπορτες τους και να υποδεχτούν όλους εμάς που θέλουμε να μάθουμε τα πάντα για τον τόπο τους. Το Γεράκι ποτέ δε θα αλωθεί από στίφη τουριστών. Είναι οι άνθρωποι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο που θα εκτιμούν πάντα αυτό το ξεχωριστό κομμάτι της Λακωνίας και οι Γερακιίτες πρέπει να βρουν τον τρόπο για να καλέσουν όλους αυτούς τους ανθρώπους. Σήμερα το Γεράκι μοιάζει με ένα σταυρόλεξο για δυνατούς λύτες. Το «κνήγι των θησαυρών» του είναι μια υπέροχα γοπτευτική εμπειρία για τον αθεράπευτα ρομαντικό ταξιδιώτη που «λατρεύει να ξετρυπώνει». Αυτό το παιχνίδι όμως πρέπει να αποκτήσει μικρότερο βαθμό δυσκολίας. Τότε και μόνον τότε, το Γεράκι θα «πετάξει ψηλά»!

Με αυτές τις σκέψεις νιώθουμε ότι

βάλαμε σε μια σειρά την «εμπειρία Γεράκι». Με καθαρό μυαλό διαβαίνουμε ένα κατώφλι που θα γράψει τον επίλογο αυτού του ταξιδιού. Στην είσοδο του υπέροχου τετραόροφου παραδοσιακού σπιτιού μάς υποδέχεται μια κυρά και αρχόντισσα. Γνωριμία με τη ζωγράφο, κυρία **Αλεξάνδρα Αντωνά**. Γνωρίζοντας αυτή την έφηβο των **92 χρόνων** δεν μπορείς παρά να υποκλιθείς στο μεγαλείο κάποιων ανθρώπων, που έχουν αποφασίσει να ζήσουν τη ζωή πατώντας το γκάζι, κοιτάζοντας άφοβα όχι μόνον έξω τους αλλά και μέσα τους. Η όψιμη εικαστικός δεν άφησε να ατονήσει κανένας ρόλος, ούτε της συζύγου, ούτε της μάνας, ούτε της νοικοκυράς και της φίλης. Ήταν δυναμικά παρούσα και μέσα σε όλα, με το όχημα της Τέχνης να κάνει πιο ελαφρύ το ταξίδι της ζωής αλλά και, κατά ένα παράδοξο τρόπο, με τη Δημιουργία να οδηγεί σε ταπεινότητα και όχι σε εκτόξευση του Εγώ. Με τις ρίζες της με τον τόπο της ποτέ να μην έχουν κοπεί [παρά

τη χρόνια απουσία της ακόμα και στο εξωτερικό] η κυρία Αλεξάνδρα είναι ένα έργο Τέχνης που το συνθέτουν τα έργα της, η ζωή της, η καθημερινότητά της, το σπίτι της, ο κόσμος της.... Ταυτίζοντας τον εαυτό της με το Γεράκι και παινεύοντας τους Γερακίτες «οι οποίοι παραδοσιακά υποδέχονται θερμά τους ξένους που έρχονται να ζήσουν εδώ γιατί γνωρίζουν πολύ καλά τον τρόπο να τους κάνουν δικούς τους» η Αλεξάνδρα δεν είναι επ' ουδενί ένα «αξιοθέατο» του Γερακίου. Είναι ενδεχομένως η συνάντηση με την παλλόμενη ψυχή αυτού του τόπου που ποτέ δεν τα «βρήκε εύκολα», ποτέ όμως δεν σταμάτησε και να δημιουργεί με πάθος. Δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ωραιότερο επίλογο...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Γεράκι: Οι τοιχογραφίες των Ναών του Κάστρου» του Γεωργίου Δημητροκάλλη. Αθήνα 2001.

«Γεράκι: Μια συνεχής ζωή 6000 ετών» του Γεωργίου Ν. Κωνσταντίου τ. Πρόεδρου Ενώσεως Απανταχού Γερακιτών. 1971

«Το Βυζαντινό Γεράκι» υπό Jacqueline Lafontaine [απόδοσις εκ της Γαλλικής]. Εκ του βελγικού περιοδικού «Refflets du monde» Νο 9. Μαί 1956. Έκδοσις του Συλλόγου των απανταχού Γερακιτών. Αθήναι 1961.

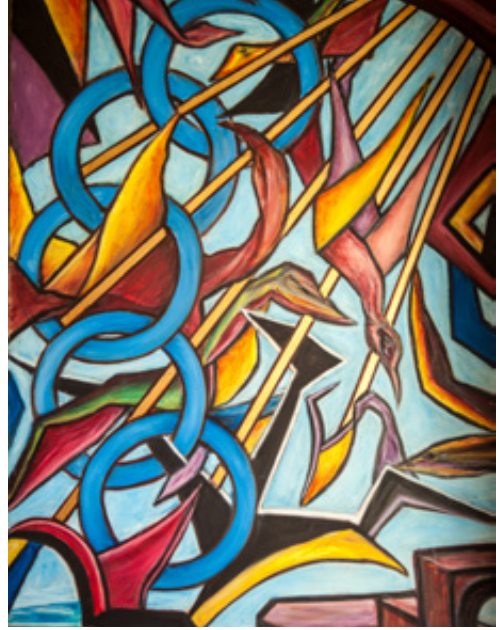
«Γεράκι - Geraki. Έκθεση μιας ανασκαφής». Το Ολλανδικό Ινστιτούτο Αθηνών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ | ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.

Θερμά ευχαριστούμε:

Την **Ε' Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων**, την προϊσταμένη κυρία **Ευαγγελία Πάντου** και όλο το ευγενέστατο προσωπικό για τη βοήθειά τους. Διεύθυνση: Αησιλάου 59, 231 00 Σπάρτη Τηλέφωνα: +30 27310-25363 +30 27310-28503 +30 27310-81128.

Τον Εμποροεπαγγελματικό Σύλλογο Γερακίου και τον αεικίνητο πρόεδρό του **Χρήστο Μπαλαμπάνο**. Ο σύλλογος μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά για το μέλλον του Γερακίου. Αξίζει να

Έμφυτος δυναμισμός και αισιοδοξία είναι η πρώτη ύλη πίσω από αυτό το έργο που υπογράφει η 92χρονη σήμερα Αλεξάνδρα Αντωνιά.

περιγηθείτε στην ιστοσελίδα του Συλλόγου, www.gerontraï.gr.

Την υφάντρα **Χρυσούλα Σταματοπούλου**. Επικοινωνήστε μαζί της στα: 2731071261 και 6976830619. Επενδύστε στα χειροτεχνήματά της. Απλά αθάνατα.

Τον συντηρητή έργων Τέχνης, **Γιώργο Μήτηρ** για την ξενάγηση και την προθυμία του.

Τη βιβλιοθηκονόμο της Βιβλιοθήκης του Γερακίου κα **Πολυξένη Βλάχου**. Ως επικεφαλής μιας ομάδας εθελοντών κάνουν εξαιρετική δουλειά. Τα τηλέφωνα της Βιβλιοθήκης είναι: 27310 71621 και 6971869330.

Τον άοκνο ερευνητή του Γερακίου **Θανάση Σταματοπούλο**.

Τον **Αγροτικό Συνεταιρισμό Γερακίου** και τον **Στέλιο Μιχαλούτσο** για την ενδελεχή ενημέρωση. Τηλέφωνο συνεταιρισμού: 27310 71232. Σίγουρα για να προμηθευτείτε πεντανόστιμες ελιές Καλαμών.

HOTEL MENEΛΑΪΟΝ Σπάρτη τηλ. 27310 26332, www.menelaion.gr

Ξενώνας "ΝΙΚΙΑ" τηλ. 6944 577204
Ενοικιαζ. δωμάτια **Ελένης Μαρούδα**, τηλ. 2731071249 / 6976 810263

Είδαμε το σπίτι της πιο πάνω. Μπαίνοντας στο στούντιο της κυρίας Αλεξάνδρας συναντηθήκαμε με την ίδια την ψυχή της Ελλάδας. Η συνύπαρξη του Τραγικού με το Ωραίο, του φωτός και της σκιάς, της [σκληρής] Ιστορίας και [ολοζώντανης] Μυθολογίας.

